

Дорожня карта виходу із кризи теплопостачальних підприємств

Проблема.

Основною проблемою теплопостачальних та теплогенеруючих організацій є постійно зростаюча заборгованість перед постачальником природного газу, за природний газ використаний для виробництва теплової та електричної енергії, надання послуг з централізованого опалення та постачання гарячої води споживачам, зокрема населенню, і яка носить системний та довготривалий характер. Основною причиною формування такої заборгованості, були і є економічно необґрунтовані тарифи на теплову енергію, які протягом останніх років встановлювалися підприємствам теплопостачання НКРЕКП та окремими ОМС, недоліки законодавства та низька платоспроможність населення, спричинена низьким рівнем доходів та складною, занадто законтрольованою процедурою нарахування пільг та субсидій.

При цьому тривала криза неплатежів населення за опалення та спожиту гарячу воду, а також занижені тарифи на теплову енергію встановлені для теплопостачальних та теплогенеруючих організацій протягом останніх п'яти років призвели до неможливості своєчасно розраховуватись теплопостачальним підприємствам з постачальником природного газу. Це призвело до численних судових спорів за позовами постачальників природного газу до підприємств щодо стягнення заборгованості та додаткового нарахування неустойки (штрафів, пені), інфляційних нарахувань, процентів річних.

На даний час, проблема розрахунків теплопостачальних та теплогенеруючих підприємств за спожитий ними природний газ задля забезпечення потреб населення зайшла у глухий кут. Тарифи на теплову енергію не переглядаються, борги накопичуються, а газопостачальні організації надсилають повідомлення про відключення від постачання газу теплопостачальним та теплогенеруючим підприємствам, мотивуючи таке рішення несвоєчасністю розрахунків. В результаті таких дій, кінцевий споживач, зокрема населення, не отримує протягом опалювального сезону якісної послуги централізованого опалення та постачання гарячої води.

Більше того, відмова газопостачальних підприємств від постачання природного газу теплопостачальним та теплогенеруючим організаціям, відмова від підписання з ними актів приймання-передачі фактично спожитого цими підприємствами ресурсу газу, призводить до штучного збільшення і без того величезної кредиторської заборгованості цих підприємств, шляхом підміни операцій з постачання газу на операції за наданих послуг балансування. Таким чином, вартість використаного підприємствами газу для потреб населення штучно збільшується втричі, що спричиняє підприємствам колосальні збитки, і як наслідок штрафні санкції, джерела покриття яких відсутні. Підприємства, в таких умовах, починають

сплачувати нараховані штрафи, пені, інші нарахування тощо, не маючи можливості сплачувати поточне споживання.

За таких обставин, з метою оздоровлення фінансового стану підприємств теплопостачання, які одночасно є підприємствами критичної інфраструктури і життєзабезпечення, та в багатьох випадках бюджетоутворюючими підприємствами, недопущення зривів при підготовці до нового опалювального сезону 2021-2022рр., пропонується вжити заходи із внесення змін до діючого законодавства України, направлених на стабілізацію фінансово-економічного стану підприємств ТКЕ, зокрема в частині проведення списання їх заборгованості перед газопостачальними та газорозподільними підприємствами, встановлення мораторію на нарахування та стягнення з підприємств протягом 5 років штрафних та інших фінансових санкцій, перегляду розмірів відсоткових ставок штрафних та інших фінансових санкцій, які можуть застосовуватись до підприємств теплопостачання, з приведення їх до спів розмірних з тими, які підприємства можуть застосовувати до своїх боржників, а також встановити таким підприємствам економічно-обґрунтовані тарифи на теплову енергію.

Впровадження цих заходів матиме на меті своєчасність розрахунків таких підприємств за спожитий природний газ та його розподіл в майбутньому, своєчасність виплати заробітної плати, безаварійність та безперервність надання споживачам якісних послуг з опалення та гарячого водопостачання.

Масштабна загальнонаціональна проблема

Споживачі не отримують безперервних та якісних комунальних послуг, через неузгоджену політику державного регулювання (управління) з можливостями органів місцевого самоврядування, територіальних громад відповідати та утримувати об'єкти житлово-комунального господарства, зокрема через відсутність фінансового ресурсу у теплопостачальних підприємств на здійснення заходів з відновлення та модернізації основних засобів.

Неефективність та недолугість державного регулювання суб'єктів природних монополій призвела до відсутності фінансового ресурсу для проведення розрахунків за енергоносії та перекладання Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП) відповідальності за наслідки такого регулювання на органи місцевого самоврядування (у 2017 році НКРЕКП було повернуто на місцевий рівень 207 підприємств ТКЕ, із значними обсягами збитків, кредиторської та дебіторської заборгованості, різниці в тарифах).

Негативна динаміка проблеми:

Значне зростання обсягів заборгованості підприємств ТКЕ :

1. за спожитий природний газ і його розподіл;
2. за спожиту електричну енергію;
3. з виплати заробітної плати (до 3-4 місяців), у тому числі через накладання арештів на рахунки підприємств Державною виконавчою службою Міністерства юстиції України;
4. з оплати податкових зобов'язань і як наслідок податкова застава на майно;
5. з виплати відсотків за користування позиками МБРР, ЄБРР, ЄІБ та інших міжнародних фінансових інституцій, і відповідно з погашення основного тіла кредитів (зокрема і через не включення зазначених витрат до тарифу!!!);
6. за матеріально-технічні ресурси, тощо.

Причини кризової ситуації, що має місце у галузі теплопостачання

Причина 1 – неефективне регулювання НКРЕКП та деяких органів місцевого самоврядування, використання застарілих методів тарифоутворення, несвоєчасний перегляд тарифів на теплову енергію, а також включення до них:

А. обсягів реалізації теплової енергії, які в рази перевищують фактичні обсяги реалізації теплової енергії ;

Б. відсотків понаднормативних витрат, значно менших від нормованих значень;

В. інших витрат у структурі собівартості, значення яких у грошовому виразі є недостатнім для забезпечення подальших розрахунків за них;

Г. нульових відсотків прибутків, і як наслідок затвердження міфічних інвестиційних програм з джерелом фінансування – Амортизаційні відрахування;

Д. використання амортизаційних відрахувань нарахованих на одну групу основних фондів для ремонту чи реконструкцію інших груп основних фондів (перехресне фінансування окремих робіт інвестиційних проектів), тощо.

Причина 2 – незадовільний фінансово-економічний стан підприємств ТКЕ, відсутність можливості необхідного фінансування усіх планових та аварійно-відновлювальних робіт мереж теплопостачання, котельного обладнання, транспортних витрат, тощо.

Причина 3 – інвестиційна непривабливість сфери централізованого теплопостачання (незадовільний технічний стан, зношеність основних фондів, висока енергоємність систем, високий рівень витрат та витрат тепла, застосування застарілих технологій);

Причина 4 – недостатнє виділення коштів органами місцевого самоврядування на заходи із забезпечення енергозбереження;

Причина 5 – відсутність довгострокового планування теплопостачання, зокрема відсутність затверджених Схем теплопостачання;

Причина 6 – низька обізнаність керівництва ОМС та споживачів щодо ключових елементів реформи сфери комунальних послуг.

Показники результативності

1. Стабілізація фінансово-економічного стану підприємств теплопостачання;
2. Встановлення економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги для підприємств теплопостачання та підвищення платоспроможності споживачів;
3. Повернення інвестиційної привабливості підприємств ТКЕ;
4. Приведення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність підприємств теплопостачання та/або впливає на їх взаємовідносини з іншими підприємствами, зокрема постачальниками енергоресурсів, у відповідність до Конституції України, яка передбачає рівні умови розвитку всіх форм власності, забезпечує рівні права та захист конкуренції у підприємницькій діяльності;
5. Збереження системи централізованого теплопостачання в Україні.

Завдання

1. Збереження та забезпечення безперебійної діяльності підприємств, що надають послуги теплопостачання та централізованого теплопостачання у цілому.

2. Організація ефективного теплопостачання населених пунктів у відповідності до розроблених та затверджених Схем теплопостачання;

3. Реалізація інвестиційних проектів за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, коштів державно-приватного партнерства, МФО і т.д.

Напрями виходу із кризи

1. Відшкодування з державного бюджету заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію для населення та бюджетних установ.
2. Реструктуризація заборгованості теплопостачальних підприємств за

спожитий природний газ.

3. Списання штрафних та фінансових санкцій (3% річних, інфляційних втрат), нарахованих на заборгованість за природний газ НАК «Нафтогаз України» та його розподіл, або повне списання основної заборгованості та нарахованих штрафних і фінансових санкцій (3% річних, інфляційних втрат) підприємствам ТКЕ за спожитий природний газ і його розподіл.

4. Зняття арештів та припинення виконавчих проваджень до підприємств, що надають послуги теплопостачання.

5. Посилення відповідальності регулятора за встановлення економічно необґрунтованих тарифів на теплову енергію.

6. Заборона відключення споживачів від діючих систем теплозабезпечення.

7. Перехід на нову методику тарифоутворення у сфері теплопостачання, зокрема на стимулююче тарифоутворення.

8. Заборона зняття органом регулювання, при встановленні нового тарифу на теплову енергію, досягнутої підприємством, за результатами діяльності у базовому для розрахунку тарифу році, економії енергоресурсів.

Шляхи вирішення проблем теплопостачальних підприємств

1. Підписання Президентом України прийнятого ВРУ Закону України №1060, або ініціювання його підписання головою ВРУ (на основі відповіді Офісу Президента).
2. Створення робочої групи при Комітеті ВРУ з питань енергетики та ЖКП за участі народних депутатів України, представників Мінрегіону, керівників підприємств ТКЕ та профільних Асоціацій.
3. Подовження терміну дії ПСО мінімум до 01.05.2022 р.
4. Прийняття законопроекту №3800-1 або як виняток №3508 (передбачивши відшкодування різниці в тарифах станом на 01.05.2021 р).
5. Прийняття законопроекту №3613 від 09.06.2020 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку погашення заборгованості споживачів з оплати житлово-комунальних послуг».

6. Внесення змін у ЗУ «Про теплопостачання» в частині заборони відключення об'єктів ТКЕ від енергопостачання в опалювальному періоді.
7. Встановлення незмінної ціни на газ, електроенергію та їх розподіл, врахованих в тарифах на теплову енергію протягом їх дії, або розробити порядок автоматичного коригування розміру тарифу на теплову енергію при зміні цін на енергоносії та їх розподіл, та затвердити його постановою КМУ.
8. Встановлення паритетної відповідальності (нарахування штрафів, пені, тощо) між підприємствами, які надають послуги з розподілу природного газу, постачальниками електроенергії, постачальниками природного газу, в тому числі НАК «Нафтогаз України», підприємствами водопостачання, підприємствами ТКЕ та населенням, в частині своїх зобов'язань за договорами розподілу природного газу, постачання природного газу, електроенергії і води та договорами надання послуги з постачання теплової енергії населенню. Або забезпечення перегляду розмірів відсоткових ставок штрафних та інших фінансових санкцій, які можуть застосовуватись до підприємств теплопостачання, з приведення їх до спів розмірних з тими, які підприємства ТКЕ можуть застосовувати до своїх боржників.
9. Внесення змін в Кодекс ГРС.
10. Внесення змін в Правила постачання природного газу.
11. Створення координаційної ради підприємств ТКЕ.
12. Розроблення координаційною радою пакету пропозицій щодо внесення змін до нормативних актів України.
13. Залучення всіх рівнів законодавчої та виконавчої влади до врегулювання проблемних питань теплопостачання (від ОМС, мерів до народних депутатів).
14. Внесення змін до ст.5 Закону України «Про судовий збір» в частині звільнення від сплати судового збору підприємств котрі надають послуги в галузі теплопостачання.
15. Внесення змін до Закону та Порядку при посвідченні договорів відчуження нотаріусами передбачення обов'язкове витребування довідок про відсутність заборгованості за житлово - комунальні послуги.
16. Неухильне виконання усіх пунктів Меморандуму про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері централізованого постачання теплової енергії та постачання гарячої води від 09 лютого 2021 року усіма сторонами-підписантами.